

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ангелко І.В.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри міжнародної економіки,
Національний університет «Львівська політехніка»*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

В умовах розвитку глобальної економіки, політичних змін, поглиблення нерівності країн за рівнем добробуту та інших явищ міжнародна (зовнішня) міграція робочої сили набула масового характеру, стала об'єктивною реальністю соціально-економічного розвитку країн та невід'ємною частиною формування світового ринку праці. За даними Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, у 2013 році кількість мігрантів у світі перевищила 232 млн. осіб, а це 3,2% населення Землі. При цьому 74% мігрантів були працездатного віку (від 20 до 64 років), серед яких 48% жінок. Найпривабливішими країнами для іммігрантів, за результатами досліджень, виявилися США, Росія, Німеччина, Саудівська Аравія, ОАЕ, Великобританія [1].

Необхідно зазначити, що характерною ознакою процесів міжнародної міграції населення світу є те, що вони, у більшості випадків, мають виключно економічний характер і зумовлюються пошуками нового місця праці за межами батьківщини. Так, основною причиною, яка спонукає людей залишати власні домівки та вирушати на пошуки кращої долі за кордон, є різниця в рівнях життя та економічних можливостях у різних регіонах світу.

На превеликий жаль, в Україні упродовж останніх років, спостерігається погіршення загальної економічної кон'юнктури, значне відставання реального життя від існуючих стандартів, формується високий рівень суспільного незадоволення діяльністю

влади. Все це в сукупності сприяє поширенню трудової міграції населення України за межі батьківщини.

Достовірної статистики зовнішньої трудової міграції в Україні не існує. За різними оцінками, за кордоном перебуває від 3 до 7 млн. українських трудових мігрантів. Отже, якщо взяти до уваги експертні оцінки обсягів зовнішньої трудової міграції з України і результати досліджень Департаменту ООН з економічних і соціальних питань, то частка українських міждержавних трудових мігрантів у світовому потоці становить близько 3%.

Найчастіше українські заробітчани виїжджають за кордон терміном від 1 до 6 місяців. Це так звані мігранти-сезонники, більшість з яких працює за кордоном на тих робочих місцях, що не потребують тієї кваліфікації, яку вони мають. За оцінками спеціалістів центру «Демократичні ініціативи», їх кількість становить від 5 до 7 млн. осіб, з них 60–80% мають роботу в Україні, а для поїздок зазвичай використовують відпустки. Головними країнами працевлаштування мігрантів-сезонників є Росія, Польща, Німеччина. На більш тривалий термін – у середньому 1,5–2 роки – трудові мігранти виїжджають до Італії, Іспанії, Португалії [2, с. 4]. Загалом, за даними досліджень, основними країнами призначення українських трудових мігрантів є Росія (43%), Польща (14%), Італія (13%), Чехія (13%), Іспанія (5%), Угорщина (2%), Португалія (2%) та інші країни (8%) [2, с. 3].

Основними сферами працевлаштування українських трудових мігрантів є: будівництво – 46%, домашній догляд (прибирання домівки, готування їжі, доглядання дітей та немічних людей похилого віку) – 18%, сільське господарство – 11%, сфера оптової та роздрібною торгівлі – 9%, промисловість, готельний та ресторанний сектор, транспортний сектор та інші види робіт – по 4% [2, с. 5]. При цьому розподіл трудових мігрантів за сферами діяльності суттєво варіює залежно від статі та країни перебування. Наприклад, в Польщі, Чехії, Словаччині і Португалії люди зайняті на будівництві та присадибному господарстві. В Італії, Великобританії, Німеччині, Іспанії доглядають за хворими і особами похилого віку. У США, Канаду, Ірландію, Ізраїль приїжджають працювати програмісти, медики, підприємці.

Як правило, на трудову міграцію наважуються особи, котрі вже мають міграційний досвід. При чому, міжнародні трудові потоки з України більшою мірою представлені чоловіками (65%), ніж жінками (35%) [2, с. 5].

У багатьох випадках трудові мігранти виїжджають за кордон не на підставі відповідної трудової візи, а за допомогою туристичних та гостьових віз. Підтвердженням цьому і результати досліджень. Так, з-поміж українських трудових мігрантів, що працювали за кордоном у період з 2010 р. по 2012 р., 38% мали дозвіл на проживання та роботу, 13% – дозвіл на роботу, 24% – дозвіл на тимчасове проживання, 17% не мали правового статусу та 4% перебували в інших країнах лише з туристичною візою [2, с. 5].

За даними досліджень, найвищий рівень трудової міграції в Україні спостерігається в західному регіоні, зокрема в Закарпатській, Чернівецькій, Львівській, Івано-Франківській, Волинській, Тернопільській та Хмельницькій областях. На високий рівень трудової міграції серед населення західного регіону, крім економічних диспропорцій між регіонами, впливають також близькість до кордону, налагоджені міграційні і культурні зв'язки та прикордонний бізнес біля «піших» переходів через кордон. Власне прикордонний бізнес притаманний переважно регіонам Західної України, оскільки головною країною-споживачем товарів «пішого» переходу виступає Польща.

Враховуючи особливості міжнародної міграції робочої сили доцільно зазначити, що наслідки її неоднозначні. Міграційні процеси як прогресивне явище сприяють розвитку суспільства, ліквідації бідності, покращенню фінансових, матеріальних та житлових умов. Підтвердженням цьому офіційні дані Національного банку, згідно з якими, у 2012 році в Україну надійшло близько 7,5 млрд. дол. приватних переказів, що становить 4% ВВП країни. При цьому, за експертною оцінкою обсяг переказів від трудових мігрантів склав близько 4,5 млрд. дол. Разом з тим, Центр соціальних та економічних досліджень CASE підрахував, що без стимулюючого впливу трансфертів мігрантів українська економіка втратила б 7% свого потенціалу [2, с. 10; 3].

Як правило, найбільш вразливі верстви населення використовують отримані кошти із-за кордону на поточне споживання, лікування, придбання товарів тривалого використання, рідше навчання та повернення боргів, заможніші ж значну частку коштів інвестують у будівництво житла, розвиток власного бізнесу.

Крім позитивного впливу, трудова міграція здійснює також і негативний вплив, яким не можна нехтувати. Зокрема, тривала зовнішня трудова міграція призводить до утруднення

реінтеграційних процесів при поверненні мігрантів до родини, що знаходиться на батьківщині.

У деяких випадках, зовнішня трудова міграція негативно позначається на здоров'ї заробітчани. Пояснюється це тим, що більшість трудових мігрантів потрапивши в «чужу» країну стикається з «культурним шоком», який пов'язаний з психологічною адаптацією до нових умов, почуттям «загубленості», «відкинутості» чи втрати. Окрім цього, заробітчани приїхавши в країну-міграції часто потрапляють у тіньові (неформальні) сегменти ринку праці, працюють у важких умовах, наражаються на ризик трудової і сексуальної експлуатації, стають жертвами торгівлі людьми.

Міжнародна міграція робочої сили породжує низку й інших негативних наслідків, зокрема: зростає кількість розлучень, зменшується народжуваність та знижується якість виховання молоді, збільшується кількість безпритульних дітей, проституція та наркоманія у свідомості молодих людей постає звичним явищем тощо.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що сама по собі міжнародна міграція робочої сили є досить поширеним явищем у бідних країнах і важливою складовою процесу їх інтеграції у глобальну економіку. Однак, оцінки зовнішньої трудової міграції і її наслідків є неоднозначними. З одного боку, зменшується тиск на внутрішній ринок праці, в деякій мірі вирішується проблема безробіття, покращується розвиток країни через грошові перекази трудових мігрантів, після повернення трудових мігрантів з набутими знаннями, досвідом і навичками, із заробленими грошовими доходами відбувається створення власного конкурентоспроможного бізнесу. А з іншого боку, мігрантам з України, особливо працюючим у країнах ЄС, притаманне прагнення залишитися у країнах перебування назавжди. Оскільки виїжджають переважно молоді, освічені, активні особи, їх неповернення завдає великої шкоди демографічному, освітньому і трудовому потенціалу України. Крім цього трудова міграція породжує ряд й інших негативних наслідків зазначених вище. Тому можна стверджувати, що переваги зовнішньої трудової міграції мають скоріше короткостроковий ефект. У середньо- та довгостроковій перспективі переважатимуть негативні наслідки.

Звичайно, подолати повністю негативні наслідки трудової міграції не можливо, але можливо їх мінімізувати. Для цього, в першу чергу, необхідно розробити державну міграційну політику,

заходи б якої максимально були спрямовані на мінімізацію економічних причин міжнародної міграції робочої. Одним із таких заходів є необхідність створення достатньої кількості високооплачуваних робочих місць у різних галузях економіки України.

Разом з тим, державна міграційна політика має базуватись на збереженні та розвитку людського потенціалу; забезпеченні ефективної зайнятості; зростанні оплати праці і доходів; підвищенні рівня соціальної безпеки і соціальної захищеності працівників тощо.

Список використаних джерел:

1. Кількість мігрантів у світі становить 232 млн. осіб, – ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/society/kolichestvo-migrantov-v-mire-sostavlyayet-232-mln-chelovek---12092013083200>
2. Міграція в Україні: факти і цифри: вид. 2-ге. – К.: Міжнародна організація з міграції (МОМ) в Україні. – 2013. – 14 с.
3. Маленькі донори великої економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/2013/10/17/398768/view_print/

Бабире О.В.

студент,

Інститут післядипломної освіти

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Підприємства космічної галузі займають важливе місце в технічному забезпеченні найбільш значущих космічних програм сучасності. Вдосконалення ефективності діяльності підприємств космічної галузі є стратегічним завданням реалізації інноваційної стратегії економічного зростання України як космічної держави. Адже перспективне майбутнє підприємств космічної галузі України ускладнюється високим ступенем невизначеності шляхів економічного розвитку, невиконанням зобов'язань у сфері послідовної державної політики підтримки інноваційної сфери. За